

Konsekvenser af og forklaringer på det kønsopdelte arbejdsmarked

Seniorforsker Helle Holt

D. 4. februar 2022
Lønstrukturkomitéen

VIVE

Indgangsbøn

- Det danske arbejdsmarked er kønsopdelt såvel horisontalt som vertikalt
- Det behøver ikke at være et problem, men bliver det, når det indebærer forskelle mellem kvinder og mænd ift. fx løn og karrieremuligheder
- Der er ikke én konsekvens eller én forklaring på det kønsopdelte arbejdsmarked
- Det er heller ikke til at sige, hvad vej kausaliteten går
- Kønsopdelingen er ikke statisk – den udvikler sig - men kønsopdelingen ser ud til at være temmelig robust.
- Der er størst udvikling at se i den vertikale kønsopdeling qua kvinders lange uddannelser
- De præsenterede konsekvenser og forklaringer er ikke udtømmende, men giver et billede af kompleksiteten

Konsekvenser af kønsopdelingen på samfundsniveau

- Allokeringen af arbejdskraft er ineffektiv, når omfordelingen foregår i lukkede kredsløb, fx kan der opstå flaskehalse
- Rekrutteringsgrundlaget for virksomheder reduceres, når fag betragtes som kvindefag eller mandefag
- Kvinders høje uddannelsesniveau udnyttes ikke på hele arbejdsmarkedet
- En høj kvindeandel i en sektor eller branche betyder lavere løn for både kvinder og mænd
- Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bliver skævt fordelt på brancher og sektorer
- Fravær i forbindelse med barsel og orlov er stadig koncentreret på de kvindedominerede områder

Konsekvenser af kønsopdelingen på individniveau

- Kønsforskelle i løn – kvinder får mindre i løn end mænd
- Begrænsede muligheder i forhold til, hvor på arbejdsmarkedet man kan få job med bestemte uddannelser
- Kønsstereotype forventninger til ønsker om arbejdstid og arbejdsindhold kan begrænse den enkelte i utraditionelle valg
- Forskelle i arbejdsmiljø på grund af forskelle i arbejdsopgaver
- Forskelle i karrieremuligheder
- Kønsopdelingen på arbejdsmarkedet er med til at fastholde en kønsarbejdsdeling i familierne

Udbudsforklaringer på kønsopdelingen

➤ **Kvinder og mænd tager forskellige uddannelser**

➤ Økonomiske forklaringer på uddannelsesvalget:

- Kvinder og mænd investerer forskelligt i uddannelse
- De komparative fordele ved forestillingen om naturlige kompetencer

➤ Sociologiske forklaringer:

- Kønsstereotype forestillinger om, at nogle kompetencer er naturlige og derfor matcher bestemte uddannelser
- Socialiseringen, hvor uddannelsesvalget bliver grundlagt ved en spejling af kønsroller
- Den sociale arv har også et kønsaspekt
- Vejledningsinstitutionerne vejleder traditionelt
- Dimensionering af uddannelserne

Kønsarbejdsdelingen i familien som udbudsforklaring

- Kønsarbejdsdelingen i familierne medvirker til, at kvinder og mænd udbyder deres arbejdskraft på forskellige områder af arbejdsmarkedet – nemlig de områder, der matcher deres opgaver i familien.
- Kvinder udbyder deres arbejdskraft, der hvor de kan få nedsat tid, gode barselsvilkår og mulighed for at passe syge børn
- Mænd udbyder deres arbejdskraft, hvor de får tilgodeset forsørgelsen.
- Kønsstereotyperne afspejler en kulturel stiafhængighed

Efterspørgselsrelaterede forklaringer på kønsopdelingen

- Arbejdsgivere tilbyder arbejdsvilkår, der matcher de forestillede behov hos den gruppe, som de anser som den ideelle arbejdskraft
- Statistisk diskrimination, hvor arbejdsgivere ser den enkelte kvinde eller den enkelte mand som repræsentant for alle kvinder eller for alle mænd fx om fravær
- Ubevidst diskrimination, hvor arbejdsgivere ansætter medarbejdere eller ledere, der ligner dem selv
- Bevidst diskrimination, hvor arbejdsgivere fravælger medarbejdere på baggrund af køn (det er selvsagt ulovligt)

Institutionelle forklaringer på kønsopdelingen

- Den skandinaviske velfærdsmodel har opbygget velfærdsinstitutioner, som gør det muligt for forældre at udbyde deres arbejdskraft
- Samtidig har velfærdsinstitutionerne primært efterspurgt kvinder som den ideelle arbejdskraft
- Lovgivning og overenskomster har lagt rammerne for fx arbejdstid, arbejdsvilkår, fravær og lønudvikling
- EU bidrager ligeledes til rammer, der har betydning for det kønsopdelte arbejdsmarked fx kravet om fædreorlov

